

קצת יותר מדי

צוק אותו אורח סגור את הרדיו והי עיר: אין לנו בשר ואין לנו ביצים, אך יש לנו ענין בחיים.

היה זה שבוע גודש מאורעות:

בתחילתו עוד עמד ברומו של עולם המאבק בשוק השחור (שכמעט נשכח בידי תים). הוא לא היה סנסציוני: המשטרה הצליחה לגלות כמה מחסנים בשוק השחור "הקטן" (המשרת את הצרכנים) אך לא הצליחה לתדור לשוק השחור "הגדול" (המשרת את התעשייה והמסחר הגדול). שם התנהלו העסקים כסידום: סכומים של אלפי לירות עברו מיד ליד (בלי קבלות) והסחר חרות המשיכו להגיע לתעודתן. יתוש אחד או שנים נתפסו. הביצה נשארה — כפי שניבא העורך הכלכלי של "העולם הזה" בראשית השבוע.

התמרון הוסיף "למתוח" את העתודאים. "היה — לא יהיה — יהיה — לא יהיה". רביסון שאחר לארוחה, ישיבה שנדחתה, הומנתפתע על גודו — כל אלה נתפרשו כסימנים והוסקו מהם מסקנות.

וכשהגיע לבסוף תורו של התמרון היה כבר לידיעה שניה במעלה. שר-הבטחון נדחק לפינה ע"י ראש הממשלה, שחלל לפתע להיות ראש-ממשלה. האזרח, ששמע בפיהוק את הנאומים הראשונים של מסע הבחירות לעיריות, נתעורר בבוקר ונוכח לדעת שצפויות לו בחירות לכנסת ולמדינה.

בסך הכל: קצת יותר מדי.

הכלתי-תלוי האחרון

במתנה הבנות שעל חוף מפרץ חיפה קמה בהלה עצובה. גבר ערום יצא מן המים, חדר למחנה והחל לעסוק את לבו במטבח. תחילה ביקשו הבנות הנדהמות לקרוא למשטרה הבריטית. אולם משנתברר שאותו גבר אינו אלא עולה "בלתי-לגלי", שקפץ המימה מסיפון אניה-משא "קונסטנטינופול" אשר נמל, שקטה המהומה. סופו קו לו חולצה ומכנסיים של בחורה, והוא יצא לדרכו.

פרות, ירדים ועסקי הזולת

היה בסוף שנת 1921. שנים אחדות עבד ישראל ירדני במקומות שונים, עד שהגיע לרעננה והחליט להישאר שם. הוא חקר 14 דונם מירי הקרן הקיימת, העמיד מיטת ברזל ישנה מתחת לעץ שעל אדמתו — והשתכן. במרוצת השנים קנה לו סוס, 4 פרות וחכר 100 דונם נוספים של רכוש נטוש. אך היתה זאת רק התעסקות צדדית. התעסקותו העיקרית: להרחיב את משפחתו (עד כה 9 ילדים). ללחום על מקום במועצה

המועמד ישראל ירדני

9 ירדים עזורים...

המקומית ולהתעסק בעניניו הפרטיים של זולתו.

ישראל ירדני הכריז על עצמו כעל מושיעם של כל המדוכאים והמנושלים. שיטות הישועה היו מקוריות למדי: פעם בא אליו יהודי דתי ותאונן שהרב המקומי פטר אותו מתפקידו כשומר על "הערום", החוט המסמן את גבול השבת מסביב למיר שבה. הלך ירדני אל הרב ותבע להחזיר את הזקן לעבודה. הרב סירב. בלילה נקרע הערום בכמה עשרות מקומות. הוא תוקן — ונקרע שנית. לבסוף הבין הרב את הרמז והזקן חזר לעבודתו.

מקרה אחר: פקיד מפעל המים ניתק את אספקת המים לאחד שפיגר בתשלום המים. הלך ירדני אל הפקידים ורמו להם שהדבר עלול להזיק לבריאותם. הפקידים איימו עליו שיקראו למשטרה — וחידשו את אספקת המים.

דרשתי את ההיפך. בימי מל-חמת-העולם השנייה, כשהאכרים החלו להתערער, הגיעה שעתו של ירדני, המנושלים המרודים של אתמול הפכו אכרים אמידים — וכשהעמיד ירדני את מועמדותו בבחירות למועצה פרעו את חובם ובחרו בו.

במועצה היתה עמדתו מזורה. הוא גידף את המפלגות משני הצדדים, ובלית ברירה

דב יוסף ואשתו בדגניה

למיטה חולה...

הושיבוהו בקצה השולחן, מול יורד המורעצה. כעבור זמן מה החלו החברים לפקפק מי מנהל את הישיבות — ה"יור" אשר בקצה האחד או ירדני אשר בקצהו השני. "כש" רציתי להשיג משהו דרשתי את ההיפך, ואו החליתי מה שרציתי שיחליטו". כש" נכשל ירדני בבחירות הבאות נשמו שאר חברי המועצה לרוחה וחזרו באין מפריע לעסקי המפלגה הרגילים.

הדגל והלחם. ועתה מתקרבים שוב ימי בחירות, וירדני, גבר רוה וגבה קומה בן 47, בעל עינים שחורות לוחטות, עומד במרכז המושבה ומטיף את תורתו לבורחים. "כל המפלגות עוטפות את כיכר הלחם בדגל. הן צועקות "יחי" לדגל, ומתכונות ללחם. ואילו אני אומר בגלוי: הכי טוב הוא ללחם".

המצע: חוסר-מצע. לשים קץ לפרוטקציה ולמסחר מפלגתי. לנטוש עצים בצדי הכביש, שים, להקים בית-חולים לילדות במקום; להימנע מלשלוח הביתה תלמידים שהוריהם לא שילמו מסים; מתן חופשות-לידה לא מהות וחינוך מקצועי לתלמידים על-ידי השבועון המועצה. "אני לא לדתי מפני שלאבי לא היה כסף, ואני לא רוצה שזה יקרה לא-חריים".

עסקי המפלגות לא נבהלו. כיום חייבת כל רשימה להמציא 60 חתימות ו-5 מועדי מדים. מי יעזור לירדני? אלא שירדני עבר בבתייהם של אותם אשר עזר להם פעם בכסף, אימרים ומכות — והם חתמו. במקום 60 חתימות המציא 70.

התנחמו העסקנים: מי יצביע בעד רשימת "בלתי מפלגתיים"? אלא שיש לו, לירדני, נשק סורי: 10 תועמלנים מסורים אשתו ותשעת ילדיו (הגדולה בת 26, הצעיר בן שנה) וטנדר להביא בו את הבוחרים לקלפי. צבא פרטי ממוכן זה יגויס ביום הבחירות.

בינתיים הפכה מלחמתו של ירדני בלוי-תני-המפלגות לנושא ההתענינות בשרון כולו. ירדני, ה"בלתי-תלוי" האחרון בבחירות לרשויות המקומיות מסמל, איך שהוא, תקופה רומנטית שרבים מבכים אותה בליבם.

שירת הברבור

"היתה זאת שירת הברבור ממש" התלהב אחד השירים כתום ישיבת הממשלה ה"היסטורית", בה הוחלט על פירוק משרד ה"אספקה" והעברתו של דיקטטור האספקה ר"ה הקיצוב לתפקיד שר התחבורה, 4 ימים לפני שמעשהו האימפוליטיבי של ראש הממשלה שם קץ לקואליציה ומנע את הצורך בשעיר לעזאזל.

הקרחת נוצצה. גם אכן היתה מזועזעת לשמע הרצאתו של ד"ר דב יוסף.

ובמה אשם הוא שהמחסנים ריקים מסחורות, אחרי שקפלו לא נתן כסף? והאם היה של"מה המלך מוגז מבקבוק ריק? מדוע מתרכז זעם הציבור רק בי כשהאוצר הכשיל את כל הטרנסקציות המסחריות, שהיו מבטיחות שפע לאורך ימים? והאם אין הממשלה אחראית לכך שאין דביוים ואין משקיעים? והאם לא עשה הוא כמיטב יכולתו?

שר האוצר מר קפלן ישב בקורת רוח ושמע בנחת. קרחתו התנוצצה ביתר ברק, על פניו היה נסוך חיוך סרקסטי וציני כי אחד. האל הכספי חזה מראש שיריבו ה-אדיר ייכשל והנה בא היום לו קוה.

השרים נדדו בראשיהם כמשתתפים בצי

פנחס לוביאניקר בכנסת

בראש בריא...

ערו, אבל בחירות מתקרבות, וקול העם כ"קול שדי. והעם, כידוע, דורש את ראשו של יוסף ויהי מה. זעזוע כבד עבר על המי סובים כשעל סדר היום הועמדה שאלת מי מלא מקומו של יוסף. העוזבן שהשאיר אח"ריו יוסף לא המריץ במיוחד את המועמדים החדשים למשרה זאת. מי רוצה להכנס בראש בריא למיטה חולה? מה יעשה הכוכב הדור"ך בשמי המדינה, פנחס לוביאניקר, במחשבים ריקים, והבטחות חזרות, שהעם נלאה מלשמען?

דיקטטורים מחפשים גוברים

עמודי התוך של משרדו יצאו לחו"ל (ואולי ידעו את אשר הם עושים). מר ליובושיץ, הדיקטטור של המחירים, מורה לעצבר בעל פנים של ישועה, למד לבדוק חשבונות בי-מפעלים ו"סתור" ביתיים כרואה חשבון מסומך. הדיקטטור הממושקף ראה את ה"גולד ולא רצה לחנות בחורבן הבנין שהקים. בחזית המלחמה ביוקר המחיה כבר נפרצה הפירצה הראשונה. האינדיקס עלה ב-7 נקודות.

הדיקטטור של ענף הטקסטיל, מר מורגנ"שטרן, חרשתיך לשעבר, גבה קומה, עטור שערות שיבה, קבע שהגיעה שעת האפס לד"אוג לביתו שלו. ולהקים בית חרושת משלו. והדיקטטור של התעשיית הקלות, מר סטניצ"קי, מרד גלוי ב"בוט" שלו. בהתחלה היה הכל בסדר, וב"חריפותו" כלפי הלקוחות השתול לעלות אפילו על השר עצמו, — אין צורך בעתונים, אין צורך בתעשיות. אינכם מרוצים — אל תעצבו. כש"תחרבן" לפני הוועדה הציבורית לצוו ההלבשה וההג"עלה החליט "לעקור". הזדמנות נמצאת כאשר השר בכבודו ובעצמו תזמינו לישיבה דחופה, והוא ענה שיש לו ענינים אחרים, חשובים יותר...

הדיקטטורים שירדו מגדולתם מחפשים עתה מקלט במשק שלא נתחבבו עליו. הם עושים בחכמה — כל ממשלה שתקום לא תרצה לקבל לידיה עזבון זה.

מה זה "פאראזיט"?

האם "פאראזיט" (טפיל) הוא כינוי מע"ליבז לפי משה אושקוב, עובד בעיריית תל-אביב, שקרא כך לסגן מנהל משרד הפ"קוח על המזון במחוז תל-אביב, אין זה עלבון. "לא העלבתי אותך" אמר כשהוא בני שופט שלום בתל-אביב. "אני רק הת"רגזתי כיון שצריך הייתי להפסיד הרבה וזמן בקשר עם החלפת חלבון". כ"י השופט ולדמן היה בדעה אחרת וקנס את אושקוב בשתי לירות קנס "בהתחשב עם הנוסבות, ומצבו החמרי" (העונש הקסימלי בעון זה — ששה חודשי מאסר).

את סיפורו סיפר אושקוב בבית המש"פט בערך כך: הוא עובד כנהג. הוא רצה להחליף חלבון, "מדוע רצית להחליף את

החלבון? שאלוהו והוא הסביר: "מכיון שבחנות "תנובה" בה הייתי רשום, חילקו חלב בי-9.30 בבוקר, בה נמצא אני בע"בודה, ואילו אשתי חולנית ואינה יכולה לרדת מהמדרגות".

הלך אושקוב למשרד הפיקוח והחל "לטפל" בדבר. אמרו לו לבוא ביום אחר. בא ביום אחר, אמרו לו למלא טופס. מלא את הטופס, אמרו לו שיחכה להחלטה. יצא אושקוב מכליו וביקש לראות את המנהל. אמר המנהל שזה יקח כעשרה ימים. "או התרגנתי מאוד והתחלתי לצעוק, אבל לא העלבתי איש". וכאן הוא מוסיף: "ואמנם סידרו לי את הענין וכבר למחרת קיבלתי את החלב מחלבן אחר..."

אמנם זה עזר. חייך השופט ולדמן והקריא א תהללתו: שתי לירות קנס בהתחשב עם זה שאתה מפרנס שלוש נפ"שות ומרוות רק 49 לירות לחודש. מסיף השופט מוסר לנאשם: "יכולת לפנות למ"מונים על הפקיד — וזהי הדרך המקובלת ולא הדרך שאמת בחרת לך. אמנם זה עזר וקיבלת את הפתק הדרושה, אך לא זאת הדרך לסידור עניינים..."

42 סולשים לעיראק

בקיץ 1940 התכנסו כמה עשרות איש באולם ברחוב נחלת בנימין בתל אביב כדי לטכס עצה על עתיד התנועה הרביעית-ניסטית (באותם הימים: הצ"ח). בין השאר הוגש לוועידה תזכיר מפורט של משרד כבן 32, שהגיע לא מכבר מפאריס. המ"שורר הציע: להינתק מן התנועה הציונית ומן הגלות היהודית, להיות לתנועה לאומית "עברית" (ארצישראלית מסוממת), להחליף את הדגל הציוני בדגל ארגמן ותכלת (לפי הנביא יחזקאל: "תכלת וארגמן מאי אלי-שה").

רצה הגורל והתזכיר לא הגיע לכלל דיון! באמצע הוועידה הופיעו אברהם "יאיר" שטרן ושלושה מהבריו, חברי מפ"קדת אצ"ל של אז, והכריזו על מרד בוי"בוטינסקי, בדוד רוזאל וברביבויניזים בכלל. הוועידה טבעה בים של צעקות והאשמות הדדיות, ובאותו שבוע נולד לח"י (באותם הימים: "הארגון הצבאי הלאומי בישראל", להבדיל מן "הארגון הצבאי הלאומי בארץ ישראל").

בעל ועשתורת

אוחו משרד חיוור ושפוף-קומה שהגיש את התזכיר, לא שקט על שמריו. כעבור שנתיים פורסמה החוברת הראשונה של "הועד לגיבוש הנוער העברי", ועליה מוד"בק הגול החוש: דגל ארגמן, בעל פס תכלת צר, ועליו קרני-השור של הבעל הכעזני בצבע זהב (היא האות אלף העברית הע"תיקה). בעקבות הדגל באה התורה: אנשים שנוולו בא"י הם "עבריים" ולא יהודים, או"מה שונה לחלוטין מן העדה היהודית בגולה. החוברת עוררה ויכוח סוער, ביחוד בחוגי "כסית", שם ישבה קבוצה של סופ"רים צעירים והמציאה אגדה: "הועד לגיבוש" רוקדים ערומים מסביב לעשתורת, אף היא בלתי-לבושה, כדי להחיות את

המחסור הוא אם לכל תגלית קובע פתגם רומי עתיק. אולם לא כל תגלית מוצאת הבנה בקרב השלטונות. באחד מההזדמנויות המרכזיים בעיר צץ לפתע, בן לילה ממש, בנין הדור בן שתי קומות.

"אין הסתדרת בשעת מחסור חמור בחמרי בנין לבנות לך בית כזה!" שאלו את בעל הבית המאושר.

ואת הבית בניתי ממים" ענה בחיון רב משמעות.

ולא היתה הפרזה בדברים אלה — בעל הבית הוא חזבן נודע.

מנהגי הקדמונים. האגדה מצאה לה מהלכים ב"כסית", ומאו נדבק באנשי "הועד לגיבוש" הכינוי "כנענים". התוצאה היתה שהתורה נראתה מענינת לחוגים רבים, ומסביב לנביאה התקבצה תכונה משותפת אחת: איש מהם לא היה יליד הארץ, ולפיכך לא יכול היה, לכאורה, קבוצה של צעירים שהיתה לכולם להיחשב ל"עבריים". בין השאר נמנו עם החסידים: המשרד אהרון ("קדיש" אמיר, הפסל יצחק דנציגר (שנתפרסם אח"כ ככוכב הסרט "בית אבי" וחי מאז באנגליה) וחי פסל בנימין תמוז (שהוא אהרון "עיוני" הכינוי של "הארץ" ויליד חארקוב, לעומת "העולם הזה").